

5. Símbols polítics

El potencial cultural dels nens prodigi va ser instrumentalitzat per la política des de diferents ideologies. Hildegart Rodríguez (1914-1933) fou educada per la seva mare Aurora per esdevenir un «geni femení» que als 15 anys escrivia llibres sobre eugenèsia i sexualitat i militava amb les joventuts socialistes. Fou assassinada als 18 anys per la seva mare per evitar que l'abandonés. Durant el franquisme, el règim va elevar diversos prodigis a la categoria de símbol nacional. Destaca el cas del jugador d'escacs Arturito Pomar (1931-2016), campió d'Espanya als 14 anys, que fou rebut per Franco i a qui el NO-DO convertí en un heroi.

6. Nenes prodigi

Les nenes no foren minoria en el fenomen dels prodigis. Durant el franquisme, un cas cèlebre fou el de Pepa Flores (1948), l'actriu i cantant que saltà a la fama sota el nom de Marisol. Erigida en ídol pels infants de la seva generació, a Barcelona s'edità la revista *Mundo juvenil: revista de los amigos de Marisol* (1963-64), mitjà de propaganda de l'estrella infantil. El règim també comptà amb la seva poeta, Elsa García Novo (1943-?), de 12 anys, que escrivia influïda pel nacionalcatolicisme. El seu cas intentà emular l'èxit de nenes poetes que triomfaven als anys 1950, en especial la francesa Minou Drouet (1947), traduïda al castellà.

7. L'estudi del talent infantil

Les investigacions sobre el geni de Cesare Lombroso i Francis Galton van ser cabdals durant el segle XIX. Des de llavors es publicaren treballs sobre els prodigis de l'aritmètica, la música, l'art i els escacs, per psicòlegs com Géza Révész i Alfred Binet, creador del primer test d'intel·ligència. Les investigacions sobre el geni i la intel·ligència van engendrar noves categories com la de superdotat. A partir dels anys 1930, l'estudi dels nens prodigi va ser pràcticament abandonat en

favor del focus en la superdotació i les altes capacitats. No fou fins als anys 1980 que hi hagué un interès científic renovat per a aquests infants. Teories com la de les d'intel·ligències múltiples de Howard Gardner feien valdre qüestions com la intel·ligència musical i la creativitat, un concepte clau en les anomenades «habilitats del segle XXI».

Fons personals d'antics nens prodigi presents a la Biblioteca de Catalunya:

- Fons Antoni Sala, 1883-1961
- Fons Joan Manén: part I i II, 1893-1974
- Fons Eduard Toldrà, 183.-1858 i 1967-1980
- Fons Xavier Cugat, 1923-2000
- Fons Clotilde Cerdà, Àlbum d'Esmeralda Cervantes, 1529, 1866-1924
- Àlbum artístic de Giocasta i Carles K. Corma

Versión en
castellano

English
version

www.bnc.cat

Nens prodigi: fama, ciència i política

Del 3 de setembre al 7 d'octubre de 2024

Biblioteca
de Catalunya

Generalitat
de Catalunya

Horari de visita

De dilluns a divendres, de 9 a 20 h.
Dissabtes, de 10 a 14 h.

Biblioteca de Catalunya

Carrer de l'Hospital 56 - 08001 - Barcelona
Tel. 93 270 23 00 - A/e: bustia@bnc.cat

NENS PRODIGI: FAMA, CIÈNCIA I POLÍTICA

El nen prodigi s'ha consolidat com una figura gairebé mítica de fascinació cultural i científica. L'interès per a aquests nens com a subjectes començà durant la Il·lustració, moment en què el geni passà a considerar-se una qualitat individual innata, de la qual la precocitat en seria un signe. Al mateix temps, els pensadors del segle de les llums van atribuir un valor especial a la infància. Aquests dos motius: l'exaltació de la infància i el geni innat, van ser encarnats per casos de virtuosisme musical com Mozart, que és recordat com el nen prodigi per excel·lència.

El Romanticisme va refermar el culte al geni i a la infància. La democratització de la cultura al llarg del segle XIX i principis del XX produí un augment del fenomen dels nens prodigi en àmbits diversos, des dels tradicionals de la música i l'art, fins a les matemàtiques, les llengües i els escacs. Els «petits genis» exhibien les seves habilitats en cafès, teatres, liceus i acadèmies de ciències arreu d'Europa i les Amèriques, i causaven sensació en els nous mitjans de comunicació.

Barcelona va ser receptora i exportadora de nens prodigi de tota mena. La Biblioteca de Catalunya conserva una gran varietat de fonts relacionades amb aquest fenomen, sobretot pel període de 1900-1950. Això inclou arxius personals i àlbums artístics de virtuosos musicals, fonts impreses com reportatges fotogràfics de revistes, llibres escrits per aquests nens i nenes, i estudis científics de les seves facultats.

Aquesta documentació permet explorar la creixent fascinació per la figura del nen prodigi en el que es coneix com «el segle de la infància», on els infants van convertir-se en el centre de debats científics i socials. Com mostren les fonts exposades, l'explotació comercial i laboral del talent va transformar els nens prodigi en estrelles i treballadors infantils sense control sobre els seus drets i la seva carrera.

Lluny de ser subjectes d'una admiració neutral, diversos prodigis van ser instrumentalitzats des de l'àmbit polític, sobretot durant el franquisme. Al mateix temps, molts d'ells van ser objecte d'anàlisis científiques per tal de comprendre la naturalesa de les seves habilitats. L'estudi mèdic i psicològic dels nens prodigi va precedir, i en certa manera promoure, el desenvolupament de categories que ressonen en l'actualitat, com les altes capacitats.

Andrea Graus, Victoria Molinari i Violeta Ruiz, historiadores de la ciència de la Institució Milà i Fontanals-CSIC.

Exposició comissariada en el marc del projecte INEX (PID2022-137207NA-I00)

1. La figura del nen prodigi

La idea moderna del nen prodigi està lligada a l'auge de virtuosos com Mozart o Clara Schumann (nascuda Wieck), que van convertir la música en la principal engendradora d'aquests infants. Com mostren els fons d'arxius personals de la Biblioteca de Catalunya, des del segle XIX, Barcelona va ser exportadora i receptora de tota mena de nens prodigis, sobretot en l'àmbit musical. Els àlbums artístics compilats per les famílies, com l'aquí exposat del violoncel·lista Antoni Sala (1893-1945), ens apropen al seu dia a dia. Les postals que enviaven als seus familiars mentre eren de gira ens permeten recuperar les seves veus.

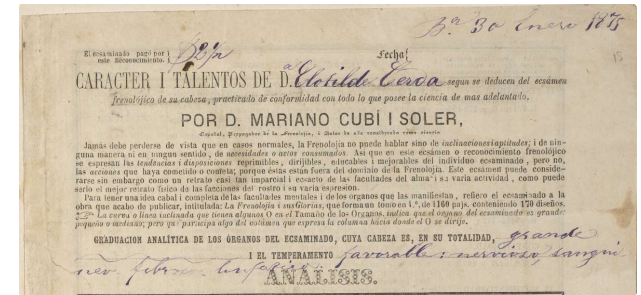

2. Treballadors infantils

La impressionant i precoç carrera d'aquests infants no ens ha de fer oblidar que foren treballadors infantils. Com mostra la documentació de casos com el violinista Joan Manén (1883-1971), els nens prodigi sovint estaven sotmesos a una explotació laboral i comercial que escapava la legislació del treball infantil i es regia per normatives especials, molt més flexibles, aplicades als anomenats «infants de l'espectacle». L'escolarització i la socialització amb altres nens són alguns dels aspectes que es van veure afectats negativament en la vida de molts prodigis, dins i fora de l'àmbit musical, sovint amb el vistiplau de les famílies.

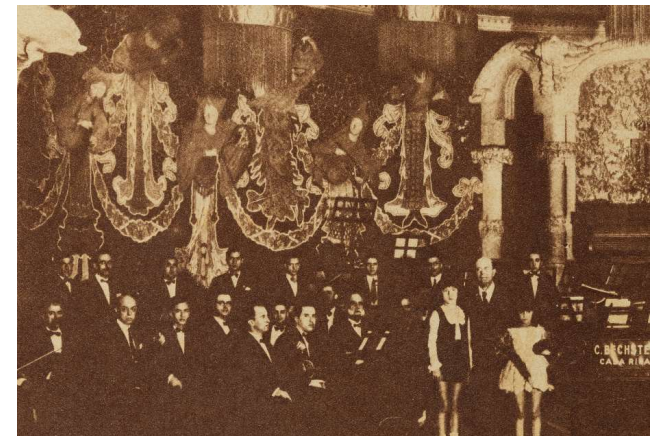
3. Subjectes científics

Des del segle XIX, el fenomen dels nens prodigi es va convertir en un objecte d'estudi científic. Qüestions associades a aquests infants, com la precocitat i el geni, eren temes candents en l'àmbit mèdic i psicològic. Diferents tipus de prodigis van ser presentats en acadèmies de ciències i congressos

arreu d'Europa i Amèrica amb la intenció d'estudiar les seves capacitats mentals. El 1875, Marià Cubí va examinar segons la frenologia les facultats de l'arpista Clotilde Cerdà (1861-1926), més coneguda com a Esmeralda Cervantes. El 1900, durant el V Congrés Internacional de Psicologia a París, actuà i s'estudià el cas del conegut com a «Mozart espanyol», Pepito Arriola (1896-1954).

4. Celebritats infantils

Els nens prodigi foren les estrelles infantils de la modernitat abans de l'aparició del cinema. La seva celebritat es propagà mitjançant l'expansió dels mitjans de comunicació i de la indústria de l'espectacle, que els van transformar en figures públiques. Reportatges a revistes, biografies sobre la seva curta vida i retrats postals van nodrir la seva fama. A Barcelona, els cèlebres pianistes i germans Carles (1919-1985) i Giocasta Kussrow Corma (1923-1977) van tenir una carrera internacional durant els anys 1920 i 1930, més tard marcada per la guerra civil i l'exili republicà. El 1930, amb 11 i 7 anys, van tocar al Palau de la Música amb l'Orquestra Pau Casals.